

ԿԻՐԱԿՈՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻ «ԿԱՅԱՆՆԵՐԸ»

Posted on June 10, 2013 by Keghart

Category: [Opinions](#)

ԵՆ ԵՈՒԹԵԱՆ «ԴԻՐՁՐՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ»

Հրայր Ճեպեճեան, Կիպրոս, 10 Յունիս 2013

Արաբական ծոցի երկիրներու հայկական իրականութիւնը սկսած է դառնալ կազմակերպուած եւ մնայուն գաղութային կեանք: Գաղութը սկսած է ստանալ կազմակերպուածութեան պատկեր՝ եկեղեցի, դպրոց, մշակութային եւ հաւաքական կեանք:

Կիրակոս Գույումճեան աւելի քան քանի մը տասնամեակէ ի վեր կ'ապրի Քուէյթի մէջ: Ան ծնած ու մեծցած է Հալէպ, ուր ստացած է ազգային-քրիստոնէական դաստիարակութիւն, կերտած է հայկական նկարագիր եւ տիրապետած՝ արաբերէնին: Ան այսօր Քուէյթի մէջ ունի լաւ ասպարեզ, յաջող գործարար է, բայց նաեւ կազմակերպած է իր կեանքի ազգային-հասարակական եւ հրապարակագրական բնագաւառները: Ան կ'ապրի հայութիւնն ու հայկականութիւնը, բայց նաեւ կը հաւատայ արաբական իրականութեան բացուելու անհրաժեշտութեան: Այս նպատակով ալ կը ստեղծէ հայկական-արաբական բարեկամութիւն՝ միեւնոյն ատեն հայը, անոր տազնապը, իրականութիւնները ներկայացնելով արաբին:

ԵՆ ԵՈՒԹԵԱՆ «ԴԻՐՁՐՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ»

Հրայր Ճեպեճեան, Կիպրոս, 10 Յունիս 2013

Արաբական ծոցի երկիրներու հայկական իրականութիւնը սկսած է դառնալ կազմակերպուած եւ մնայուն գաղութային կեանք: Գաղութը սկսած է ստանալ կազմակերպուածութեան պատկեր՝ եկեղեցի, դպրոց, մշակութային եւ հաւաքական կեանք:

Կիրակոս Գույումճեան աւելի քան քանի մը տասնամեակէ ի վեր կ'ապրի Քուէյթի մէջ: Ան ծնած ու մեծցած է Հալէպ, ուր ստացած է ազգային-քրիստոնէական դաստիարակութիւն, կերտած է հայկական նկարագիր եւ տիրապետած՝ արաբերէնին: Ան այսօր Քուէյթի մէջ ունի լաւ ասպարեզ, յաջող գործարար է, բայց նաեւ կազմակերպած է իր կեանքի ազգային-հասարակական եւ հրապարակագրական բնագաւառները: Ան կ'ապրի հայութիւնն ու հայկականութիւնը, բայց նաեւ կը հաւատայ արաբական իրականութեան բացուելու անհրաժեշտութեան: Այս նպատակով ալ կը ստեղծէ հայկական-արաբական բարեկամութիւն՝ միեւնոյն ատեն հայը, անոր տազնապը, իրականութիւնները ներկայացնելով արաբին:

Ահա թէ ինչո՛ւ Կիրակոս Գույումճեան դարձած է ծանօթ անուն մը արաբական հրապարակագրութեան մէջ, ուր իր յօդուածները, բաց նամակները յաճախ երեւցած են

արաբական մամուլին մէջ, ինչպէս՝ քուէյթեան «Քապաս» եւ «Ուաթան», լիբանանեան «Նահար» թերթերուն մէջ: Թարգմանաբար նոյն, նաեւ տարբեր յօդուածներ հրատարակուած են հայկական մամուլին մէջ՝ Լիբանան եւ այլուր:

Կիրակոս Գույումճեանի հրապարակագրութեան միտք բանիին ծանօթանալու համար պետք է կարդալ արաբերէնով հրատարակուած հրապարակագրական-յօդուածներու հաւաքածոն հանդիսացող «Կայաններ եւ Դիրքորոշումներ» գիրքը, հրատարակուած Քուէյթ, 2012-ին:

Երբ կը սկսիս կարդալ գիրքը, կ'ապրիս Կիրակոս Գույումճեանին հետ՝ իր տարբեր «կայանները»... Կայաններուն առաջինը Կիրակոս հայն է, անոր ազգային նկարագիրն ու անոր հպարտութիւնը: Այդ կայանին մէջէն կը տեսնես Կիրակոսին «պահանջատէր»ի «դիրքորոշումները»: Գրած է Հայոց Տեղասպանութեան մասին՝ տարբեր ոգեկոչումներուն առիթով, բաց նամակներ յղած է նախագահներու եւ Եւրոպական Միութեան, երախտագիտութիւն յայտնած է այն երկիրներուն, որոնք ճանչցած են Տեղասպանութիւնը, ինչպէս՝ Քանադա եւ Ֆրանսա: Ան կ'ապրի Արարատ լեռան սերը եւ իր եութեան դիրքորոշումը կ'արտայայտէ իր մտորումներուն ճամբով՝ վերահաստատելով պահանջատիրութեան հրամայականը: Կ. Գույումճեան կ'ապրի նաեւ Քուէյթի թրքական դեսպաններուն հետ Հայկական Հարցին առնչութեամբ եղած «քաջքուլները»: Արաբական մամուլին մէջ լոյս տեսած այս նիւթով յօդուածները բնականաբար կ'անհանգստացնեն թուրք դեսպանը, որ կը հակազդէ իր յօդուածներուն, որոնց եւս կը պատասխանէ Կ. Գույումճեան՝ բացայայտելով իր մտքին ու հոգիին եութեան մէջ գտնուող հրատապ եւ վճռական դիրքորոշումները:

Գիրքին մէջ կը շարունակես հետեւիլ Կիրակոս Գույումճեանի կեանքին յաջորդական կայաններուն, հայ մշակոյթի հպարտութեան, քրիստոնէական ինքնութեան՝ Նարեկացիի ու «Մատեան Ողբերգութեան»ի ընդմէջէն, հայերէն տառերուն նկատմամբ ունեցած գուրգուրանքին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. կաթողիկոսին Քուէյթ տուած այցելութիւններուն, որոնք կը հանդիսանան հպարտութեան առիթ:

Կիրակոս Գույումճեան կը սիրէ արաբը, կը հաւատայ ու կ'ապրի հայ-արաբական յարաբերութիւնն ու պատմական բարեկամութիւնը: Թէեւ ինք Հայկական Հարցին ջատագովն է, սակայն կառչած է նաեւ արաբական իրաւունքին, կառչած է Հալէպին, միեւնոյն ատեն երախտապարտ է վերջին տարիներուն միացած իր գաղութին եւ Քուէյթի պետականութեան, իր յարգանքը կ'արտայայտէ անոր իշխանապետին՝ Ժապեր Ահմետ Ժապեր Սապահի:

Կիրակոս Գույումճեան կը հաւատայ, թէ՛ «այն, ինչ որ սրտէն կ'ելլէ, կը հասնի սրտին»: Իր յօդուածներուն եւ գիրքին միտք բանին ալ ա՛յդ է՝ ընթերցողին սիրտին հասնելու փորձ մը:

Կիրակոս կը փոխանցէ իր սրտին «կայանները»՝ հատիկ-հատիկ: Ան դիտել կու տայ, որ

Հայոց Ցեղասպանութիւնը ապրուած իրականութիւն ու փորձառութիւն է, Հայաստանն ու հայրենի անկախութիւնը հայուն հպարտութիւնն են՝ իր մշակոյթով ու պատմութեամբ: Ան անդրադարձած է սփիւռքահայութեան երախտագիտութեանը՝ արաբ ժողովուրդին նկատմամբ, լուսարձակի տակ առնելով գոյութիւն ունեցող բարեկամութիւնը:

Գիրքը հրատարակուած է Քուէյթի մէջ, հոն տեղ գտած է Հայաստանի արտաքին գործոց նախկին նախարար Վարդան Օսկանեանի խօսքը, հալէպահայ ծանօթ մտաւորական-գրող Թորոս Թորանեանի արժեւորումը, որուն մէջ կը մատնանշուի, թէ գիրքը արաբերէն գրուած է, որովհետեւ հայն ու արաբը վարպետ են կամուրջ կառուցելու արուեստին մէջ:

Կիրակոս Գույումճեանին աշխատանքը պետք է տեսնել այս «կամուրջ կառուցելու» իրականութեան մէջ: Ան յաջողած է այս մէկը ընել, որովհետեւ կրցած է իր սրտէն բխածը հասցնել սրտին ընթերցողին՝ հայուն ու արաբին, կրցած է «կայանները» ամուր պահել հայուն կեանքին մէջ եւ հայկական իրականութեան մէջ: Անոր էութեան «դիրքորոշումները» դարձեալ անխախտ են, որովհետեւ կը հաւատայ հայուն արժեքներու պահպանման եւ փոխանցման իրականութեան:

Արդարեւ, հայուն յաջողութեան գրաւականը նոյնինքն այս «կայաններուն» եւ «դիրքորոշումներուն» շարունակականութեան մէջ է: Կիրակոս Գույումճեան կը յաջողի ընթերցողը կամրջել այս շարունակականութեան միտք բանիին եւ հրամայականին:

Վարձքդ կատար, գրիչդ դալար, Կիրակոս Գույումճեան:

«Երբ Չի Մնում Ելք Ու Ճար»

Հրայր Ճեպեճեան, Կիպրոս, 28 Մայիս 2013

Վերոնշեալ տողը բանաստեղծութեան եւ անոր առնչուած երգէն առնուած նախադասութիւն է թէեւ, բայց անպաՎերոնշեալյմանօրէն հայուն ապրուած ու տակաւին ապրող իրական կեանքին շարունակուող մարտահրաւերը...: Սարդարապատի նոկիրուած բանաստեղծութեան իւրաքանչիւր տող կ'արտայայտէ հայուն գոյապայքարը...: Թէեւ այս տողերը առնչուած են Սարդարապատի ճակատամարտին հետ՝ 22-26 մայիս 1918, բայց հայուն համար միշտ ալ առկայ եղած է իր գոյութեան համար տարած ու տարուելիք «ելք»-ի հնարքները ու անոր հետ իր գոյութեան «ճար»-ը գտնելու ձեւերը...: Բայց նախ պետք է վերադառնալ Սարդարապատ «ելք»-ի ու «ճար»-իրականութեան:

Ցեղասպանութեան դժոխքէն դուրս եկած անելի քան մեկուկէս միլիոն նահատակ, ✖

ինչպես նաև հող եւ մշակութային արժեք ու կոթող կորսնցուցած հայր իր լինել-
չլինելու պայքարին դիմաց գտնուեցաւ: Եւ ի՞նչն էր «ելք»-ը այդ պայքարին եթէ ոչ
հաւաքական միտքն ու կեցուածքը...: Իսկ ո՞ր էր «ճար»-ը նոյնիսկ այդ պայքարին՝
եթէ ոչ հաւաքական «զէնք»-ին մէջ, որ ապահովեց եւ երաշխաւորեց յաղթանակ մը
նոյնիսկ ցեղասպան թուրքին դէմ, յաղթանակ մը, որ կերտուեցաւ 22-26 մայիս
ժամանակահատուածին, եւ որուն միջոցաւ գծուեցաւ սահմանները Հայաստանի
անկախ Առաջին հանրապետութեան: Մայիս 28-ով հայր կերտեց իր ինքնութեան ամուր
կռուանը, որ դարձաւ երաշխաւորը պատմութեան շարունակականութեան՝ որ նաեւ
այսօր իրականութիւն է անկախացած-վերանկախացած Հայաստանի
Հանրապետութեամբ:

Բայց Սարդարապատէն առաջ-վերջ՝ կայ պատմութեան փորձառութիւնը, որ երբեք
կանգ չէ առած, ոչ ալ կանգ առաւ եւ առած է հայուն «ելք»-ի ու «ճար»-ի գոյապայքարը:
Հայր իր պատմութեան ճգնաժամային խաչմերուկներուն միշտ ալ որոնած է «ելք»-ի ու
«ճար»-ի հնարքները եւ յաջողած է հոն՝ ուր կրցած է մշակել հաւաքական տեսադաշտը
եւ ռազմավարութիւնը իր տազնապներուն...: Մեր պատմութեան մօտիկ անցեալին՝ 9
մայիս 1992-ին՝ Արցախեան ազատագրութեան շարժումները եւ Ծուշիի
ազատագրութիւնը եկան նոյն բանը հաստատելու: Եւ ի՞նչն էր եւ ինչպէ՞ս էր հայուն
«ելք»-ի ու «ճար»-ի յաջողութիւնը: Հաւաքական միտքը, տեսադաշտը, կեցուածքը, եւ
այս պարագային դարձեալ հաւաքական զէնքը...: Յար եւ նման Սարդարապատի
փորձառութեան:

Եթէ պիտի խօսինք լիբանանահայ գաղութի փորձառութեան մասին, զոր ունեցաւ
լիբանանեան պատերազմին՝ 1975-1990-ի ժամանակաշրջանին, եւ այն մասին, թէ
գաղութը նաւարկեց ամենէն դժուար պայմաններուն ստեղծած «թոհ ու բոհին» մէջէն
կրնանք ըսել, որ ատիկա ըրաւ, քանի որ կրցաւ կիրարկել հաւաքական տեսադաշտը՝
իր կուսակցական, միութենական, եկեղեցական ու համայնքային այլազանութիւններուն
եւ տարբերակներուն ճամբով՝ դարձեալ կրկնելով Սարդարապատի փորձառութիւնը:

Բայց այսօր կը շարունակուի տակաւին հայուն «ելք»-ի ու «ճար»-ի գոյապայքարը: Եթէ
պայքարին բնագաւառները տարբեր են, բայց խորքը եւ տարողութիւնը՝ նոյնը...: Այս
գործընթացին մէջ նոյնքան այժմեական եւ կարեւոր կը մնայ վերանայիլ հայուն
պատմութեան փորձառութենէն դուրս եկած-եկող պարագաներուն իր մշակած
ռազմավարութեան...: Արդարեւ, այս ռազմավարութեան յաջողութեան միտք բանին՝
(ինչպէս իրաւացի էին պատմութեան տարբեր ժամանակներու փորձառութիւնները)՝
գաղտնիքը այն է, որ հայր մշակեց հաւաքական տեսադաշտ, խտացուց զգաստութեան
գործօնները եւ համադրեց օգտագործելի բոլոր «զէնքերը»...:

Եթէ պատմութեան փորձառութիւնը յաճախ կը կրկնուի, բայց կը փոխուի միայն նոյն
այդ փորձառութեան ընկերա-քաղաքական եւ մշակութային տուեալները եւ
գործօնները...: Հայուն շարունակուող պատմութեան փորձառութիւնն նոյն այս

պարունակին մէջ է...: Կրկնուղի պատմութիւն եւ անոր առնչուած փորձառութիւններով փոխուող տուեալները: Հայր այս կրկնուղի պատմութեան եւ իր փոխուող տուեալներուն մէջէն կրցաւ հասնիլ յաջողութեան գրաւականին, երբ կրցաւ իրականացնել իր ազգային-համազգային ռազմավարութիւնը...: Այս մէկը ըրաւ հիմնուելով հաւաքական տեսադաշտին ու անոր նկատմամբ զգաստ մնալու հրամայականին վրայ:

Հոս արժէ բանալ մէկ այլ փակագիծ:

Հաւաքական տեսադաշտը եւ անոր առնչուած ու առնչուող զգաստութեան գործօնները ճամբայ կը հարթեն «դրական ուժի» իրականութեան... այս ուժն է, որ կ'անջատէ անհատը եւ հաւաքականութիւնը իր անցեալի ճախողութիւններէն եւ դժկամութիւններէն: Անիկա կը զարգացնէ տեսիլք մը, որ նորութիւններ կը յառաջացնէ հաւաքական տեսադաշտին մէջ, կը համադրէ կարողականութիւնը, եւ կը ստեղծէ ներազգային գիտակցութիւն մը... Դրական ուժը կու տայ կարողականութիւնը գիտակցելու անձին ու հաւաքական արժէքներու՝ սիրելով զանոնք եւ պահելով անոնց շարունակականութիւնը...: Դրական ուժը առիթը կու տայ մէկ կողմէ ճանչնալու «ուրիշ»-ը, բայց նաեւ գիտակցիլ ինքնութեանդ կանչին եւ կարողականութեանը՝ գտնելու, պահելու, բայց նաեւ պայքարելու «ելք»-ի ու «ճար»-ի բոլոր հնարքներուն համար:

Սարդարապատի ճակատամարտին հայր յաղթեց, որովհետեւ կրցաւ ստեղծել հաւաքական տեսադաշտ մը, որ ամբարեց «դրական ուժը» (անկախ այդ օրերու տիրող դժուար իրականութիւններէն)՝ իր պատմութեան տալով նոր սլացք ու ինքնութիւն...: Հայաստանի Առաջին Հանրապետութիւն կերտելու եւ ունենալու իրականութիւն:

Հայուն պատմութեան փորձառութիւնն է այս, ուր հայր իր կեանքի տարբեր փորձառութիւններուն մէջէն տեսաւ «լոյսը» եւ «յոյսը», երբ հաւատաց ու կառչեցաւ հաւաքական տեսադաշտին եւ անոր ստեղծած դրական ուժին վրայ:

Ներկայ օրերուն հայուն մեծ պարտականութիւնն է կառչիլ ու գիտակցիլ պատմութեան փորձառութեան: Եթէ պիտի չմնանք անցեալի պատմութեան մէջ (եւ անպայմանօրէն պետք չէ, որ մնանք), բայց ներկային պիտի բերենք նոյնինքն այդ պատմութեան «ելք»-ի ու «ճար»-ի տեսլականները...: Պետք է դասեր քաղել այն դէպքերէն, երբ հայր կրցաւ գիտակցիլ, թէ յաջողութեան գրաւականը հաւաքական տեսադաշտն է, իսկ անոր մղիչ զսպանակը դրական ուժն է:

Եթէ պատմութիւնը ինքզինք կը կրկնէ, եւ այո՛ կը կրկնէ, կը կրկնուի նաեւ հայուն պայքարը՝ «ելք»-ի ու «ճար»-ի մարտահրաւերները...: Եւ այս կրկնուող իրավիճակներուն մէջէն՝ անհրաժեշտ է «կրկնել» հայուն Սարդարապատի (եւ պատմութեան այլ եւ նման իրադարձութիւններուն) կրկնուող ռազմավարութիւնը...:

Ռազմավարութիւն մը, որուն «ելք»-ը հաւաքական տեսադաշտն է, իսկ «ճար»-ը դրական ուժը...: Անիկա հայուն Մայիսեան պատմութեան կերտուած աւանդն է...:

Սարդարապատի երգին ու բանաստեղծութեան բառերը այսօր Նոյնքան իրական են:
Հայուն համար «չէ մնացած ելք ու ճար»..., բացի մայիս 1918-ի աւանդը տանիլ
պատմութեան Նոր գրուող էջերուն մէջ ալ:

